

НАУЧНО СТАНОВИЩЕ

1. Обща информация.

- изготвил становището.

доц. д-р Сава Христов Димов;
преподавател в Бургаски свободен университет, гр. Бургас;
Програмен съвет по финанси и счетоводство.

- основание за даване на становище по конкурса.

- Заповед №ЛС-177а, гр. Бургас 13-09-2012 г. на РЕКТОРА на Бургаски свободен университет – Бургас, проф. д-р Васил Янков;
- Протокол №9 от Заседание на Учебно-научния съвет на Центъра по икономически и управленски науки, проведено на 22-06-2012 г.;
- на основание чл. 58, ал.1 от Правилника за развитието на академичния състав в БСУ

2. Данни за конкурса.

- научна област, професионално направление, научна специалност, факултет и катедра, в която е обявен конкурс.

конкурс за „доцент“ по професионално направление 3.8. – Икономика (инвестиции в човешки капитал и икономически растеж).

- номер и дата на Държавен вестник, в който е публикувана съответната обява.

за обявления в ДВ бр. 53/13-07-2012 г. конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по професионално направление 3.8. – Икономика (инвестиции в човешки капитал и икономически растеж).

3. Кандидат по конкурса.

гл. ас. д-р Мария Иванова Нейчева,
преподавател в Центъра по икономически и управленски науки,
на Бургаски свободен университет – гр. Бургас.

4. Общо описание на представените научни трудове след последната процедура.

Гл. ас. д-р Мария Нейчева ми предостави за изготвяне на научно становище по обявления конкурс ПАПКА с материали, включваща необходимата документация, основните и допълнителните публикации по конкурса, които се изразяват в:

- монографията „Изследване на образованието на работната сила и влиянието му върху икономическия растеж“, Българска, първо издание, ISBN 978-954-92726-7-3, издателство „ФЛАТ“, Бургас, 2012, с рецензенти: проф. д-р Атанас Казаков и проф. д-р Владимир Владимиров в обем на 177 страници;
- лекционния курс „Микроикономика“, българска, първо издание, издателство „ЕКС-ПРЕС“ ООД Габрово, ISBN 978-954-490-173-8, с рецензенти: проф. д. ик. н. Ивона Якимова, и доц. д-р Владимир Владимиров;
- допълнителната научна продукция - 3 броя студии; 7 статии; 9 доклада и 5 материала, вкл. в графата учебници, учебни помагала и електронни учебни материали, т.е. общо публикации извън дисертационния труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, в т.ч. и електронни публикации.

Прави много добро впечатление, че кандидатът по конкурса има международни публикации, както следва: 2 студии, 2 статии (в чужди издания), 1 доклад на научни форуми в чужбина.

Освен посоченото от Справка за цитиранията (документ №14) се вижда, че гл. ас. д-р Мария Нейчева има 9 цитирания, от които 8 в чужбина и 1 в България, което според мен е един солиден индикатор за името на автора, участващ в обявения конкурс.

Наред с това, гл. ас. д-р Мария Нейчева има участия в проекти както следва: Проекти с краен възложител международни и национални организации – 6, и проекти с краен възложител БСУ – 2.

Налице е научно ръководство на студенти за участие в студентското научно творчество и получени награди от него.

Заклучение: *Посоченото затвърдява моето убеждение, че кандидатът за конкурса гл. ас. д-р Мария Нейчева е много активен преподавател със солидна по обем научна продукция, учебници, учебни помагала, електронни курсове и участие в национални и международни проекти.*

5. Обща оценка на учебно-преподавателската работа.

Според мен, единственият кандидат в конкурса гл. ас. д-р Мария Нейчева е изявен и утвърден преподавател в своето професионалното направление „Икономика“, по-конкретно научната област „Инвестиции в човешки капитал и икономически растеж.“ Една по-рядко срещана област на научното познание, която по-малко се познава от научната общност. Тя има огромно практическо значение за устойчивото развитие на страната по пътя на страните, демонстриращи висок жизнен стандарт и образователен просперитет.

Освен посоченото, гл. ас. д-р Мария Нейчева се откроява като компетентен, коректен и отзивчив преподавател, който покрива всички нормативни изисквания за часова натовареност, самостоятелни лекционни курсове, съотношение лекции-семинарни занятия, провеждани практикуми, участия в проекти, лични консултации и други. (Служебна бележка за аудиторната заетост по учебни години, док. №16), издадена от Декана на ЦИУН проф. д-р Петко Чобанов.

Прави много добро впечатление, че кандидатът за обявения конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по споменатото по горе професионално направление гл. ас. д-р Мария Нейчева демонстрира ефективна работа със студенти при участие в студентското научно творчество, отличени студенти, съответно 2 и 3 място в Центъра по икономически и управленски науки. (док. №17)

Като лични качества на кандидата бих искал да отбележа изключителната преподавателска и човешка коректност, отзивчивост, доброта, професионална компетентност, доказваща, свободното ползване на няколко западни езика, научен хъс и амбициозност. Естествено, всички те развити, доказали се и утвърдени в един сериозен, научно-преподавателски колектив, какъвто е Центъра по икономически и управленски науки, с декан и лидер уважавания проф. д-р Петко Чобанов.

Заклучение: *С лична убеденост мога за заявя, че кандидата за академичната длъжност доцент притежава необходимите качества и достойнства, които са дали аргументирано основание на ръководството на университета да обяви посочения конкурс. Естествено гл.ас.д-р Мария Нейчева да се яви с „гордо вдигната глава” за изпълнен дълг към авторитетната институция Бургаски свободен университет.*

6. Идентифициране на научните приноси.

Според мен, научно-приложните и достигнати приноси в научната продукция на гл. ас. д-р Мария Нейчева биха могли да се групират в две направления, а именно:

Първо, теоретико-методологически.

На мен изключително ми допада изследователския подход на кандидата за поставянето на основните въпроси, тяхното емпирично изследване, доказване на защитаваните научни тези, което е постигнато в самостоятелната монография „Изследване на образованието на работната сила и влиянието му върху икономическия растеж” и по-конкретно както следва:

- тезата, че образованието на работната сила е измерител на човешкия капитал в икономиката;
- научната постановка, че човешкия капитал влияе върху икономическия растеж на страните.

Убеден съм, че защитените тези от гл. ас. д-р Мария Нейчева са собствен авторов патент, който рефлектира много силно в научната проблематика за образованието на работната сила като измерител на човешкия капитал. Тя прави критичен обзор на методите за измерване на човешкия капитал, оценките за получено неформално образование, притежаваните умения и компетенции, здравно-психологическия статут на индивида. Наред с това, авторката възприема поставката, че „алтернативен начин за измерване на човешкия капитал е изчисляване на пазарната му стойност” (Barro, R., C. Lee. *International comparisons of educational attainment. Journal of Monetary Economics*, vol. 32, 1993, p. 363-394), който комбинира доходния и образователния подход. (стр. 19 от Монографията – Mulligan, C. B., X. Sala-i-Martin. *A labor-income based measure of the value of human capital: an application to the states of the United States. WP 5018, NBER, 1995*).

Аргументирано се прави сравнителен анализ на запаса от човешки капитал като процентът на българите в икономически активно население с най-високо образование (19.4%) е съизмерим със средния (19.7%) за сравняваните европейски страни, но 74% от работната сила у нас е със завършено средно или висше образование, което ни нарежда само преди румънската икономическа реалност. Успоредно с това, авторката гл. ас. д-р Мария Нейчева има научната смелост да посочи, че „България попада в групата с по-лоши от средните показатели поради това, че над ¼ от работната сила е с основно, начално или без образование; и делът на хората със средно образование е сравнително нисък (55% от работната сила).”

Интересен и тревожен е показателя, който анализира гл. ас. д-р Мария Нейчева на стр. 80 „Ниска грамотност при четене (2009)”, който по данни на Европейската комисия ни поставя на последно място – 41.0%, съвсем близко до предпоследния Румъния (40.4%) при сериозен контраст за страните EU-15 (18.6%).

Много сполучливо се разглежда човешкия капитал в теоретичните модели на растежа (неокласически модел на растежа) и новата насока в изследванията за растежа (ендогенния растеж), която е развита през 80-те години на миналия век.

Използвани са много математически модели, формулен апарат, графики и диаграми с цел да се докажат някои авторови позиции и особено да се посочат някои приоритети на съответните разглеждани модели за икономически растеж.

Прави впечатление, че авторът на Монографията, добросъвестно цитира и анализира общо 122 информационни източници (монографии, web-сайтове,

статистическа информация на НСИ, UNESCO), в присъствено съотношение: 16% - български (19 на брой) и 84% - чужди източници, предимно английски 84 на брой.

Следователно, според мен в теоретико-методологически аспект най-авторитетно се открояват проблемите, свързани с разглеждането на качеството на човешкия капитал, неговите измерители, сравнителния анализ със страни с високо средно образователно равнище на нацията, оценката и анализа на другите две форми на образование – неформално, особено продължаващото обучение за възрастни, и информално, т.е. въпроси, които частично са намерили отговор в литературата.

Второ, практико-приложни, важни за образователната практика и политика.

Особено приятно впечатление прави, че гл. ас. д-р Мария Нейчева изследва, анализира и достига до собствени изводи като използва емпирични и сравнителни изследвания за:

- измерители на човешки капитал в емпирични изследвания;
- сравнителен анализи на запаса от човешки капитал в „новите страни-членки на Европейския съюз от централна и източна Европа“, съкратено използване от автора (НСЧ-10);
- съвременни емпирични изследвания за влиянието на човешкия капитал върху растежа;
- изводите и препоръките за образованието в Република България.

На базата на своите изследвания гл. ас. д-р Мария Нейчева достига до тревожния извод, че „за преобладаващата част от разглежданите индикатори за човешки капитал България се нарежда в дъното на класациите за НСЧ“. (стр. 90) Много правилно, авторката посочва основните проблемни аспекти на образоваността на трудовите ресурси в българската икономика, сравнителния анализ на показателите за човешки капитал и Лисабонските критерии за образованието. (Таблица 1.14, стр. 91-92)

Актуално „звучат“ конкретните мерки за решаване на пропуските в образованието на работната сила, които според гл. ас. д-р Мария Нейчева имат препоръчителен характер. (стр. 94-97)

В контекста на проявения мироглед за „доза оптимизъм“ авторката достига до един актуален извод на стр. 97 от Монографията, който е свързан с българските традиции в сферата на образованието, волята и твърдостта за провеждане на намерените реформи, вкл. и връщане на успешните практики от миналото.

Според мен, големия принос на гл. ас. д-р Мария Нейчева е че, смело и научно обосновано посочва мястото на България в европейското образователно пространство, сравнявайки ни с новите страни-членки на Европейския съюз и посочвайки конкретни изводи, препоръки за образованието в България. Те определено трябва да рефлектират и в съответна образователна политика на българското Министерство на образованието, младежта и науката.

Заслужаващо място трябва да се даде още на:

- ♦ другите публикации на гл. ас. д-р Мария Нейчева и особено на нейните публикации в чужбина - публикации 2, 4 от раздел студии; публикации 5, 10 от

раздел статии; публикация 17 от раздел доклади. (авторска справка – номер 12, и конкретни публикации)

- ♦ цитиранията в чужбина – цитирания от 1-4, 6-9 (справка за цитиранията – номер 14).

- ♦ участието в проекти – справка за участие в проекти, номер 15.

7. Критични бележки и препоръки.

Бих желал да отбележа, че към монографичния труд „Изследване на образованието на работната сила и влиянието му върху растежа“, към лекционния курс „Микроикономика“ и към другата научна продукция на гл. ас. д-р Мария Нейчева **нямат критични забележки**. Според мен тя е намерила правилните подходи и методи на изследване, или както се казва „верният усет“, конкретизирала е проблематиката, в която се чувства като „плуване в свои води“, познава водещите международни изследвания по повдигнатите проблеми. На тази солидна база тя откроява основните изводи и препоръки, въплътени в нейните научни тези и позиции.

Бих могъл да препоръчам на кандидата за заемане на академичната длъжност доцент - гл. ас. д-р Мария Нейчева да изследва занапред, **ако сметне за необходимо да се развива в тази научна област** – приоритетите на американското, азиатското или европейското образователно пространство като ориентир за образователна стратегия на Република България, възможностите и перспективите за адаптацията на българското образование към историческите европейски норми и ценности, цената на пазарния, образователен продукт или услуга в България (държавно и частно образование), образованието като изключителен държавен и обществен приоритет на българската нация или както се казва „образователния капитал на нацията“, а защо не и да се проследи, анализира обратния процес, използват в Монографията, а именно: влиянието на фискалните и монетарните аспекти на икономическия цикъл, особено в средносрочен и дългосрочен, последващ аспект върху на образованието на работната сила в България.

8. Обобщено заключение.

С удоволствие, лична убеденост и научно самочувствие давам изключително положителна оценка на основния монографичен труд на кандидата по обявения конкурс за заемана академична длъжност гл. ас. д-р Мария Нейчева „ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА РАБОТНАТА СИЛА И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ“, на нейната основна и допълнителна научна продукция. В този контекст добросъвестно ще взема позитивно решение като гласувам с явно „ДА“ за присъждане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8. – Икономика (инвестиции в човешки капитал и икономически растеж) на единствения в случая кандидат гл. ас. д-р Мария Иванова Нейчева.

БСУ, Бургас
05 Декември 2012 г.

Член на научното жури:
доц. д-р Сава Димов